

גליון נושא: 'נטחן ונאפה לאחר הפסח'

בס"ד, יום ג' פרשת קדושים, כ"ה ניסן תשע"ו.

דיונים אקטואליים בעניני דיומא, בעניני חג הפסח, לעורר לב המעיין בלבד ואין לסמוך על הדברים 'הלכה למעשה'.

מכירת חמץ

במשנה (פסחים דף כ"א). מבואר וכך נפסק ב**שו"ע** (סימן תמ"ג סעיף א) שאחד מהדרכים שעל ידם ניצול מאיסור בל יראה ובל ימצא הוא לתת חמצו לנכרי, או למכרו לנכרי לפני זמן הביעור שעל ידי זה נפקע החמץ מבעלותו.

לכתחילה: ורשאי לכתחילה למכור חמצו לנכרי, וזה לא נחשב שהוא מבטל מצות ביעור ומצות תשביתו, כי לפני זמן הביעור לא חל עליו עדיין חובת ביעור, ואין זה 'ביטול מצוה' אלא פוטר עצמו 'שלא יחול המצוה'.

1. מכירה מוסכמת

הערמה המותרת: המשנה עוסקת במכירה עולמית, שמוכר את החמץ לגוי תמורת תשלום מלא ויישאר החמץ של הנכרי לעולם. ונתחדש ב**תוספתא** (פסחים פ"ב הלכה ו' ז) ונפסק ב**רמב"ם** (פ"ד הל' ו' ז) ו**טור ושו"ע** (תמ"ח סעי' ג) שלא חוששים להערמה ומותר גם כאשר מסכם במפורש שיחזור ויקנה את החמץ מהגוי אחר הפסח, ויתן לו רווח על זה.

המדקדקים משתדלים לא למכור לגוי חמץ בעין, כי אם בליעות, או חשש חמץ בלבד. מפני שיש מפקפקים במכירה הנהוגה כיום. למעט בעלי חנויות ומאפיות שמוכרים גם חמץ גמור מפני 'הפסד מרובה', והמכירה יותר רצינית בהם. בתקופת הצנע בירושלים של מעלה, היו מכניסים החמץ לחנות לכוללו במכירתו (מ.צ.).

2. מנהג המחמירים

בזמננו נוהגים רבים להחמיר לא לאכול מוצרי חמץ שנמכרו לגוי בפסח, ומקפידים לרכוש אך ורק מוצרים שרשום עליהם נטחן ונאפה לאחר הפסח. ויובא בזאת הדרכים לביור ולמעקב על חמץ של אחרי פסח.

תאריך ייצור: לדעת 'ועד הכשרות' (כמבואר במדריך הכשרות לחג הפסח עמוד 203, בד"ץ העד"ח תשע"ו, וכפי שנמסר ב'קוי המידע') אין לסמוך על מה שכתוב על המוצר - נאפה לאחר הפסח בלי לבדוק את התאריך, מכיון שמצוי בזה זיופים רבים. והרוצה לדעת מתי נאפה יבדוק את תאריך הייצור הרשום על המוצר. (תאריך לועזי או קוד ייצור, עיין בגליון זה מדור 'פנינים' פענוח קודי ייצור). אגב: גם כל השנה חשוב לבדוק את תאריך הייצור, ולא לקנות דברים ישנים מאוד, מפני חשש התפתחות חרקים ותולעים.

והעיד **הג"ר אשר לעמיל הכהן שליט"א** (ד.ד.) שכבר קרה לפעמים, שבטעות הגיע סחורה עוד לפני פסח והיה כתוב על המוצרים נאפה לאחר הפסח. כמו כן יש מאפיות שרושמות נאפה לאחר הפסח והכוונה לפסח של שנה שעברה, וצריך שיהא כתוב - לאחר הפסח תשע"ו. והג"ר **שלמה מחפור שליט"א** בדרשת שבת הגדול, הציג בפני הציבור מוצרי חמץ שרשום עליהם נאפה לאחר הפסח (ג.א.).

כיתובים: בדיקה זו מועלת רק לגבי המוצר עצמו ולא לגבי המרכיבים שיש בו, למרות שכתוב **מיוצר לאחר הפסח**, או **נאפה לאחר הפסח**, אין כיתוב זה כולל את המרכיבים, כגון גלוטן, לתת, משפרי אפיה, אלפא-עמילאז (אינזים שגדל על מצע חמץ), פירורי לחם, שברי בסקוויטים, תמציות המבוסס על כהל דגן, ועוד, מאחר שעל פי דין מותר לאכול חמץ שנמכר לגוי כדן. אולם אם כתוב **נטחן ונאפה לאחר הפסח** הכוונה גם על כל המרכיבים שיש במוצר הם מאחר הפסח כולל הקמח מחיטים שנלתתו רק לאחר הפסח, או שנוצר מרכיבים שאין בהם חשש חמץ כגון קמח יבש. למעט מוצרי אוסם שלמרות שכתוב רק מיוצר אחרי פסח הכוונה שכל המרכיבים מאחרי פסח [כדוגמת הביסלי שכך כתוב עליו] והיכן שכתוב נאפה אחרי פסח הכוונה היא שיש חומרים שנמכרו במכירת חמץ [כדוגמת הלחמית שכתוב נאפה לאחר הפסח] (ח.ג.).

מרכיבים: מאידך קובע **הג"ר ח"כ שליט"א** (רב שכונת רמת רמז-רמת אלון חיפה), שאדם החפץ להחמיר לא לאכול חמץ שנמכר לגוי בפסח, אינו יכול לסמוך על הסימון שעל גבי המוצר, מכיון שהוא מתיחס אך ורק לשלב הייצור של המוצר הסופי, אבל עדיין יתכן שחומרי גלם הבאים מחמץ גמור הם מייצור של לפני פסח (ועיין במאמרו ב'תל תלפיות' קובץ ע' עמוד תצ"ט).

לדוגמה: בהרבה מקרים החיטים שמהם טחנו את הקמח נלתת כבר לפני פסח, ויתכן מאוד שקמח זה הוא בגדר חמץ גמור. דוגמה נוספת: הוופלים והרוגלך יש בהם מילוי בטעם שוקלד הנוצר מטיחנת רוגלך וגם מוופלים ישנים מלפני פסח, והרי לנו חמץ מלפני פסח למרות שתאריך הייצור אחרי פסח, וגם כשכתוב מקמח שנטחן לאחר הפסח, עדיין יש חשש לגבי השמרים והלתת ומשפרי אפיה, ולכן צריך לעקוב ולהתעדכן ב'קוי מידע', לברר 'בזמן אמת' לגבי כל מאפיה לחוד, ולגבי כל מוצר שנפרד האם הוא מותר לאכילה למחרת.

3. הנחיות כשרות

במדריך הכשרות (לחג הפסח עמוד 203, בד"ץ העד"ח תשע"ו) התייחסו לנושא זה וכתבו: **א. תעודה בתוקף:** חמץ שעבר עליו הפסח, ננסו חז"ל ואסרוהו באכילה ובהנאה, אבל אם נמכר לגוי כדן מותר לאוכלו אחר הפסח. ולכן יש להזהר לא לקנות חמץ אחר הפסח,

פנינים

'קווי מידע' - פסח תשע"ו

'קו מידע' של ועד הכשרות - 02-6700200
שלוחה 3. מידע ועדכונים על המפעלים
שבהשגחת 'בד"ץ העדה החרדית', פירוט
באיזה קמח משתמשים בכל המאפיות.

'קו מידע' מיוחד לענייני חמץ שלאחר
הפסח מטעם בית הוראה שעי' **הגר"נ קרליץ**
שליט"א - 072-3187778. מידע מפורט על
מוצרים מהכשרים 'שארית ישראל', 'העדה
החרדית', 'הרב לנדא', ועוד הכשרים.

'קו מידע' ב'קול הלשון' בנושא זה, עם
עדכונים של **הגר"ח כץ שליט"א** - 03-6171144
קו זה עוקב אחר כל ההכשרים, וכל
המרכיבים עד לאחרון שבהם שיהא ב-100%
ללא חשש של חמץ שעבר עליו הפסח.

'קו מידע' של **חסידי אמשינוב** בענין זה -
072-3323960 שלוחה 7, מידע והדרכה
למחמירים לא לאכול חמץ שנמכר לגוי בפסח,
וכן מחמירים לגבי הקמח, ואפילו במרכיבים
זעירים כגון משפרי אפיה. [אבל לגבי שמרים
יבשים סומכים על מכירה טובה].

דעת **כ"ק האדמו"ר מאמשינוב שליט"א**
להחמיר מאוד בענין זה, גם ב'טיש' שעורך
האדמו"ר מאמשינוב לכבוד 'אר צייט' של
האדמו"ר מווארקה זצ"ל, שמתקיים ימים
ספורים לאחר הפסח, אוכלים רק מצות ולא
חמץ מחמת הידור זה (א.ב.ב.). ❖

מוצאי פסח תשע"ז - 30/4/16: יש מוצרים שמוטבע עליהם בפירוש תאריך הייצור בלועזית, ומכיון שחג הפסח השנה שנת תשע"ז מסתיים ב-30/4/16 (למנינם) ממילא כל המוצרים שהתאריך שלהם מתאריך זה ואילך, פירושו של דבר שיוצרו אחרי פסח תשע"ז. בייצור של מוצאי שבת אסרו חג לפני השעה 12 בלילה מופיע התאריך של יום שבת, ואז יופיע ב-16/4/30.

פיענוח: אבל ברוב המוצרים מופיע רק קוד ייצור, ויובא להלן פיענוח קוד תאריכי ייצור, המוטבעים על האריזות בספרות ובקודים, הנהוגים במרבית המוצרים בארץ. יש מפעלים בחו"ל שיש להם קודים אחרים.

לדוגמה 6,122: הספרה הראשונה מצד שמאל 6, מורה על שנת הייצור בקיצור - 2016. הספרות הבאות 122, מציינות את היום בשנה בו ייצרו את המוצר, דהיינו ב-1/5/2016 = כ"ג ניסן תשע"ז. שזה אחר 122 יום מתחילת השנה הלוועזית (לעיתים נוספת לאחר מכן גם שעת הייצור).

לפי זה כל המוצרים שהקוד שלהם הוא עד 6122, פירושו של דבר שיוצרו לפני סוף הפסח תשע"ז, כי פסח השנה מסתיים ב-30/4/16 שזה 122 יום מתחילת השנה הלוועזית. ואילו מוצרי מזון שהתאריך שלהם מ-קוד 122 ומעלה, פירושו שיוצרו מיום ראשון שאחר שבת אסרו חג דפסח ויוצרו לאחר פסח. **לוח עיתים לבניה** (מוצאי פסח תשע"ז).

דוגמה נוספת 2-16,122: הספרות הראשונות מצד שמאל 16, מורה על שנת הייצור 2016, הספרות 122 מציינות את היום בשנה בו ייצרו את המוצר, דהיינו ב-1/5/2016 = כ"ג ניסן תשע"ז. שזה אחר 122 יום מתחילת השנה הלוועזית. הספרה 2 מציינת שהייצור הנוכחי בוצע במשמרת השנייה

6121: והוסיף הג"ר משה ויא שליט"א (פסח תשע"ז) ששביעי של פסח לפי התאריך הלוועזי הוא 6120. ושבת אסרו חג הוא 6121. ויום א' הוא 6122. וכבר במוצאי שבת אסרו חג לפני 12 בלילה ישנם מוצרים חדשים, שהם בתאריך של 6121 שהם כבר מאחרי פסח. לתשומת לב: ישנם מוצרים שהקוד מסמן רק את תאריך אריזת המוצר, אבל לא את תאריך הייצור שעלול להיות מוקדם יותר.

איטירות: עוד כותב הג"ר משה ויא שליט"א (הדרכה מעשית פסח תשע"ב), במוצרים רבים הפסיקו לציין את קוד הייצור ואין לצרכן אפשרות לדעת תאריך הייצור או האריזה. באיטירות המיובאות מאיטליה וטורקיה (כגון רוב האיטירות של חברת "אסס וטעמן") לא מופיע קוד ייצור, אלא רק תאריך אחרון לשיווק, שהוא בדיוק שלוש שנים מיום האריזה. ❖

כל זמן שלא נתברר בפירוש באמצעות שטר מכירת חמץ שבעל חנות זו מכר חמצו כדת וכדין, ובידיעה ברורה שלא נכנס לחנות מוצרים שלא נמכרו לגוי (בתעודת כשרות בתוקף).

ב. חומרא: מצד הדין אפילו חמץ גמור שנמכר לגוי מותר, ויש מדקדקים שמחמירים לא לאכול חמץ שנמכר לגוי, מחשש שהקנין לא חל לפי כל השיטות וכל הדעות.

ג. רק חמץ גמור: מנהג המחמירים הוא רק כלפי חמץ גמור, ולא בקמח, ולא במוצרים שיש בהם חשש רחוק של חימוץ, וכל שכן שאין צריך להחמיר על מיני קטניות.

ד. תרופות: לגבי תרופות שאין ראיות לאכילה, שקיים בהם חשש עירוב חמץ, אין לחוש בהן לאחר הפסח, כי מעיקר הדין מותר אפילו בפסח שכן נפגם טעמו לגמרי, ועכ"פ לאחר הפסח אין לחוש על כך. ❖

הערות מבני החבורה

'פעקלעך' אחרי פסח

שאלה: מעשה שהיה, באברך שהתקשר לרב חשוב בעיר בית שמש, שמצא אחרי הפסח 'פעקלעך' של שבת חתן ('אויפרוף') שיש בהם ופלים וביסלי שהם חמץ גמור, שהחביאו הילדים במגירה של החפצים שלהם, ובניקיון לפסח הילדים עזרו לנקות לפסח ואמרו שהם משאירים לבינתים את הממתקים, ונשכח ונשאר עד אחרי פסח. כעת הנדון האם העביל עבר על כל יראה והאם החמץ מותר באכילה. שהרי הממתקים שייכים לילדים ולא מועיל עליהם מכירת חמץ על האב.

הצדדים: עיקר הנידון הוא למי שייך הממתקים. אם זה שייך לאבא, מדין מציאת בן הסמוך על שולחן אביו, ודאי מותר באכילה שהיה כאן מכירת חמץ כדין. אבל אם שייך לבן דהוי כמו תנאי על מנת שאין לאביו רשות בו, צריך עיון מה הדין שהרי אין דעת לקטן ואין כאן לא מכירה ולא מחילה ולא הקנאה. והקטן הרי אינו עושה ביטול חמץ. (הביטוי המעשי לנדון זה: אם האב חפץ בממתק, האם מותר לו 'לגנוב בסתר' ממתק מהפעקלעך של הבן באופן שלא ירגיש, האם יש בזה סרך איסור גזל). גם אם נניח שהחמץ שייך לבן עדיין יש להסתפק מה הדין בחמץ של חרש שוטה וקטן שעבר עליו הפסח האם נאסר באכילה, האם מותר כמו חמץ של גוי שהרי אין עבירה לשוטה ולקטן שהחזיק את החמץ. או שמא דינם כאנוס, ואם כן הרי הוא כישיראל שהחזיק חמץ באונס שמפורש ב**רמב"ם** (פ"א מחמץ ומצה ה"ד) ו**בשר"ע** (סימן תמח ס"ג) שנאסר בהנאה?

תשובה: והשיב על כך הגר"י זילברשטיין שליט"א (במכתבו), על פי חשוקי חמד פסחים כט. חשוקי חמד פאה פ"ה מ"ו) שכבר הסתפק ב**שר"ת אחיעזר** (חלק ג סימן פא) אם חמץ של קטן שעבר עליו הפסח אסור כדין אונס, או שמתור כי לא עבר על כל יראה ובל ימצא. גם הפרי מגדים הסתפק בזה, (פתיחה כוללת ח"ב אות ב) האם בחמץ של חרש שוטה וקטן שעבר עליו הפסח אסור, משום לא פלוג כמו ישראל שווג או מוטעה (כמבואר בסימן תמח ס"ג), או דלמא בישראל אפילו באונס גזרו אטו מזיד שלא יבוא להערים ולהשהות במזיד, ויאמר שווג או אנוס הייתי, כמובא ב**משנ"ב** (סימן תמח סק"ט). אבל בשוטה שאין לו אפשרות להיות מזיד, דהא אינו בר דעת ואינו חייב במצוות כלל, אולי לא גזרו.

ומקשין העולם שיש סתירה בדברי הפמ"ג, שבמקום אחר (סימן תל"ד א"א סק"ט) פשוט **לפמ"ג** והובא ב**משנ"ב** (סימן תלד ס"ק ט"ה) דחמץ של יתום קטן מותר דלמא ניקנסייה. ועיין בהר צבי (אר"ח ח"ב סימן מה) שעמד בזה ותיירץ שקטן מוטל בעריסה אין לו דעת כלל ואי אפשר לקונסו אבל הגיע לגיל חינוך קונסים אותו. וכעין זה כתב הגר"ח זונפלד זצ"ל (ספר תורת חיים תשובות סימן מז) והוסיף שאם אביו גער בו שביעור, וידע הקטן שאסור להשהות, אין להקל ולאוכלו אחר הפסח.

מאידך **בשר"ת חלקת יואב** (אר"ח סימן א' ד"ה סוף דבר) העלה כדבר פשוט שהחמץ של השוטה נאסר, וטעמו דכל איסורי תורה בלאו שאין מעשה אינם צריכים כוונה ומעשה לעבור עליהם, וממילא אף לגבי קטן יש איסור בעצם הדבר, וכן דעת הגר"מ פינשטיין זצ"ל (אגרות משה חלק אר"ח ד סימן צד) וז"ל: העיקר לדינא דגם חמץ של קטן ואף של חרש ושוטה נאסרו בהנאה, אף שהם לא עברו על איסורין, משום לא פלוג, עכ"ל.

כל זה מדובר בחמץ שנקנה לקטן על ידי דעת אחרת מקנה. אבל כאשר הקטן הגביה את החמץ מעצמו, יתכן שהחמץ שייך לאביו, כדין מציאת קטן לאביו, ואולי אביו אינו רוצה לזכות בחמץ, ונשאר הפקר, ומותר בהנאה לאחר הפסח. והנה בשאלה כעין זו דן **בשר"ת חמד** (מערכת חמץ ומצה סימן ח) והביא שיש מי שאומר שהחמץ נאסר בהנאה כי יש לקטן זכיה מדרבנן, וממילא הוא נאסר מדרבנן. אולם **בשר"ת הר צבי** (אר"ח ח"ב סימן מה) הסיק שהחמץ מותר בהנאה, מפני שקטן שהגביה היא שייכת לאביו, ואם האב לא רצה לזכות בחמץ, הוא נשאר הפקר, ומותר בהנאה לאחר הפסח. ועיין **בשערים המצוינים בהלכה** (סימן קי"ד ס"ק ב') בשם **שו"ת חיים של שלום** (סימן כה) שאם הקטן הגביה חמץ בפסח, מותר לאחר הפסח, דקנסו רק באיסור דאורייתא, ולא בקנין של קטן שהוא רק דרבנן (י.ל.). מאידך טענו רבים (י.פ.) שודאי ה'פעקלעך' שייך לאבא כדין מציאת קטן לאביו, וחל על זה הביטול והמכירה שלו. ואף שהנותן חפץ לתת לבן ולא לאב הרי זה בגדר דברים שבלב.

חינוך: והוסיף הגר"י זילברשטיין שנראה שאף לפי ההר צבי, שמעיקר הדין מותר לאחר הפסח, יש ענין לבערו מדין חינוך, שהקטן יראה שכל חמץ צריך לבערו אחר הפסח. ושמעתי מהגר"א כהן שליט"א שאין הכונה מצד דין חינוך, אלא הכונה מצד החינוך הפרקטי להרגילו במצוות. ❖